МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ACADEMIC NOTES

Серія:
Педагогічні науки

Series:
Pedagogical Sciences

Випуск 163 (2018)
Edition 163 (2018)

Кропивницький – 2018
Kropyvnytskyi – 2018

УДК 378
ББК 81.2(3)
Н 34

Наукові записки / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. – Випуск 163 – Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. – 284 с.

ISBN 978–7406–57–8
ISSN 2415–7988 (Print)
ISSN 2521–1919 (Online)
ICV 2016 = 54.23

Рецензенти: **Олексюк О. М.,** доктор педагогічних наук, професор;
Комаровська О. А., доктор педагогічних наук, професор.

«Наукові записки. Серія: Педагогічні науки» внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. Наказ Міністерства освіти і науки України № 241 від 09.03.2016 р.

Збірник зареєстровано в міжнародних наукометричних базах **Copernicus** і **Google Scholar**.

Редколегія:

Науковий редактор:
Черкасов В. Ф. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Заступник наукового редактора:
Савченко Н. С. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Відповідальний секретар:
Грозан С. В. – кандидат педагогічних наук, ст. викладач ЦДПУ ім. В. Винниченка

Редакційна колегія:
Абу Хусейн Д. – доктор філософії, заступник президента відділення післядипломної освіти, Аль-Касемі коледж, Бака Аль Гарбія, Ізраїль
Анісімов М. В. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Гоктас О. – доктор філософії, професор технологічного факультету, Мула Сіткі Кочман Університет, м. Мула, Туреччина
Ерділ Юсуф Зія. – доктор філософії, професор, віце президент, Мула Сіткі Кочман Університет, м. Мула, Туреччина
Калініченко Н. А. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Клім-Клімашевська А. – доктор педагогічних наук, професор Природничо-гуманітарного університету в Сєдльцах, Республіка Польща
Кротерс Г. – доктор філософії, професор Белфастського університету Її Величності, Обєднане Королівство Великобританії та Північної Ірландії
Кушнір В. А. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Радул В. В. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Радул О. С. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Рангелова Е. – доктор педагогічних наук, професор, голова Міжнародної асоціації професорів слов'янських країн, Республіка Болгарія
Растригіна А. М. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Садовий М. І. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Сметанова Є. – доктор філософії, професор університету святих Кирила та Мефодія, м. Трнава, Словаччина
Ткаченко О. М. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка
Шандрук С. І. – доктор педагогічних наук, професор ЦДПУ ім. В. Винниченка

Друкується за рішенням вченої ради Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(протокол № 8 від 26.03.2018 року)
Статті подано в авторській редакції
© Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2018

UDC 378
BBK 81.2(3)
A 34

Academic notes / Ed. board: V. F. Cherkasov, V. V. Radul, N. S. Savchenko, etc. – Edition 163. Series: Pedagogical Sciences. – Kropyvnytskyi: EPC of Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University, 2018. – 284 p.

ISBN 978–7406–57–8
ISSN 2415–7988 (Print)
ISSN 2521–1919 (Online)
ICV 2016 = 54.23

Reviewers: Oleksuk O. M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
Komarovska O. A., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.

«Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences» is included into the List of Scientific Professional Publications of Ukraine, which can publish the results of dissertations for obtaining scientific degrees of Doctor and Candidate of Sciences. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 241 of 09/03/2016.

The collection is registrered in the international catalogues of periodicals and database **Copernicus** and **Google Scholar**.

Editorial Board:

Academic editor:
Cherkasov V. F. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

Assistant of Academic editor:
Savchenko N. S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

Executive Secretary:
Grozan S. V. – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

Editorial Board:
Abu Hussain J. – Deputy President of Graduate Studies, Al-Qasemi College, Baka Al Garbiah, Israel
Anisimov M. V. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
Crothers G. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
Goktas O. – Dean of Faculty of Technology, Mugla Sitki Kocman University, Turkey
Kalinichenko N. A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
Klim-Klimashevska A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Natural-humanitarian University of Siedlce, Republic of Poland
Kushnir V. A. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
Radul O. S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
Radul V. V. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
Rangelova E. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, President of the International Association of professors of Slavonic countries, the Republic of Bulgaria
Rastrygina A. M. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
Sadovyi M. I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
Shandruk S. I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
Smetanova E. – PhD, Head of Department of British and American Studies, Faculty of Arts, University of Saints Cyril and Methodius, Trnava, Slovakia
Tkachenko O. M. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State
Erdil Ysuf Ziya – Vice President, Mugla Sitki Kocman University, Turkey

Published by the resolution of the Academic Council of the Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University
(Protocol № 8 of 26.03.2018)

The articles are presented in the authors editing

© Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University, 2018

НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Серія:

Педагогічні науки

Випуск 163 (2018)

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 15526-4098Р від 19.06.2009 р.
«Наукові записки. Серія: Педагогічні науки»

СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ
ДО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ,
ВИГОТІВНИКІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.

Підписано до друку 26.03.2018 р.

Формат 60x84 $^{1}/_{i_6}$. Папір офсетний. Друк різограф.

Ум. др. арк. 29,9. Тираж 300. Замовлення № 8356.

Друк з оригінал-макету замовника

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
25006, Кропивницький, вул. Шевченка, 1.
Тел.: (0522) 28 59 84.
Fax.: (0522) 24 85 44
E-Mail.: **mails@kspu.kr.ua**

комплексі з формуванням світогляду, етичних принципів, театральної і музичної культури, уяви, фантазії, інтуїції, організаторських здібностей, розуміння дитячої психології.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Сучасна педагогіка є динамічною, такою, що розвиває інтелектуальну, духовну, фізичну сфери дитини, ефективно реалізовує її творчий потенціал. Основні принципи сучасної педагогіки збігаються з принципами театральної, як однієї з найбільш творчих за своєю природою. Тому метою запозичення елементів театрального мистецтва у професійній підготовці вчителя є виховання педагога з якостями артистичної особистості, з багатством особистісних проявів та природністю, свободою, красою та витонченістю рішень, які будуть використовуватися залежно від педагогічних цілей.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Василевська-Скупа Л. П. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва: монографія / Л. П. Василевська-Скупа. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. – 225 с.

2. Гоголь Н. В. Выбранные места из переписки с друзьями / Н. В. Гоголь // СПб. : Санкт-Петербургское философское общество, 1984. – 201 с.

3. Кравцова Н. Є. Педагогіка мистецтва як актуальний напрямок професійної підготовки майбутніх учителів музики / Н. Є. Кравцова // Матеріали ІІІ міжнародної наук. –практ. конф. «Управління навчальним закладом: досвід, проблеми та перспективи. – Одеса; ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2012. – 327 с.

4. Соловьев В. С. Смысл любви / В. С. Соловьёв // Избранные произведения. – М. : Современник, 1991. – 274 с.

5. Станиславский К. С. Моя жизнь в искусстве / К. С. Станиславский // Собр. соч. : В 8-и т. – М. : Искусство, 1954. – Т.1. – 511 с.

REFERENCES

1. Vasylevs′ka-Skupa, L. P. (2014). *Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva.* [Formation of communicative competence of future teachers of musical art]. Vinnitsa.

2. Gogol, N. V. (1984). *Vybrannye mesta iz perepiski s druzyami.* [Selected places from correspondence with friends]. St. Petersburg: St. Petersburg Philosophical Society.

3. Kravtsova, N. YE. (2012). *Pedahohika mystetstva yak aktualnyy napryamok profesiynoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzyky.* [Pedagogy of art as an actual direction of professional training of future music teachers]. Odessa.

4. Solovyev, V. S. (1991). *Smysl lyubvi.* [The meaning of love]. Moscow: «Sovremennic».

5. Stanislavskiy, K. S. (1954). *Moya zhizn v iskusstve. Sobr. Soch.* [My life in art. Coll. op.]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШВЕЦЬ Ірина Борисівна – народна артистка України, професор кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: методика навчання акторської майстерності у вищій школі, формування особистості фахівця мистецького профілю.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHVETS Irina Borysivna – Professor of the Department of Vocal and Choral Training, Theory and Methodology of Music Education Vinnytsia State Pedagogical University named after Mikhailo Kotsyubinsky.

Circle of scientific interests: method of teaching actor's mastery in high school, formation of the personality of a specialist in the artistic profile.

Дата надходження рукопису 12. 12. 2017 р.
Рецензент – д.п.н. професор С. І. Шандрук.

УДК 378.016:72/77(075.8)

ШЕВНЮК Олена Леонідівна –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри образотворчого мистецтва
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
e-mail: shevol@i.ua

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Продуктивність навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах покликана забезпечити репрезентовану в Законі «Про освіту» (2017) загальну мету освіти: здобуття особою

© Шевнюк О. Л., 2018

високого рівня наукових, творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю. Навчання образотворчого мистецтва у вищих художніх навчальних закладах має спрямовуватися на формування професіонала-художника з високою загальною культурою та відповідальністю перед суспільством, готового до різноаспектної художньої творчості в умовах конкурентного й мобільного ринку праці. На сучасному етапі пріоритетним завданням є розвинення інноваційного креативного мислення майбутнього фахівця, що гарантуватиме йому повноцінну реалізацію та саморозвиток як у створенні незалежних мистецьких проеків, так і здійсненні цілеспрямованої педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заявлена проблема досліджувалася рядом вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків. Так, у загальновідомих працях М. Леві [1] представлено аналіз особливостей розвитку творчого мислення особистості як процесу творення нового, найвищої форми її самостійної діяльності, що спрямовується на духовне і матеріальне перетворення дійсності, здатність вийти за межі заданої ситуації, проявити надситуативне мислення. Ним же досліджено механізми та технології формування загальної креативності людини. У роботах І. Руденко [3] знаходимо ґрунтовний аналіз категорії творчої активності особистості як готовності до творчої самореалізації, інтересу та прагнення до неї, сформованості основ індивідуального стилю творчої діяльності, що має особистісне і соціокультурне значення. Спеціальні дослідження О. В. Сови [4] дозволили розкрити потенціал пленерної практики студентів як фактору формування їх креативного мислення. У працях Н. Ратковськи [2] та Б. Едвардс [5] практичні рекомендації, конкретні методи та форми, які дозволяють творчо розвивати особистість майбутнього фахівця з образотворчого мистецтва та дизайну. Проте проблема інноваційного формування креативності майбутнього фахівця з образотворчого мистецтва як фактору його мотивації до професійного розвитку та саморозвитку залишилася поза увагою дослідників і практиків.

Метою статті є обґрунтування інноваційних підходів до формування креативного мислення майбутніх фахівців з образотворчого мистецтва в системі їх професійного підготовки у вищих художніх навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методи мотивації навчання образотворчого мистецтва спрямовані на формування емоційно-ціннісного ставлення майбутнього митця до художньої діяльності та довкілля на основі розвиненості професійного інтересу. До методів репродуктивного рівня належать методи стимулювання творчої активності майбутніх художників, що забезпечують формування стійких мотивів творчої діяльності. Критеріями ефективності цих методів є уміння студентів виявити суть творчої проблеми, самостійно її вирішити, виходити за межі поставленого завдання, перетворювати його на стимул особистісного розвитку.

Провідними прийомами стимулювання творчої активності студентів є сприяння творчому зацікавленню через використання парадоксальних фактів, цікавих прикладів, незвичайних подій, оригінальних завдань; звернення до технологій формулювання запитань, що стимулюють процеси мислення вищого рівня з неоднозначними відповідями, які дають студентам простір для фантазії та творчої уяви; створення ситуацій емоційного переживання засобами драматургії викладання навчального матеріалу, реалізації потенціалу ефекту здивування, захоплення, емпатійного ставлення до етичних проблем мистецтва; застосування контрастів та аналогій різного рівня, оскільки саме порівняння максимально увиразнює характеристики об’єктів і явищ, стимулює творчий пошук; постійне створення ситуацій відкриття нових художніх знань і вмінь, що зміцнює впевненість студентів у своїх можливостях, сприяє активності дослідницького пошуку; введення в навчальний процес ситуацій із можливістю вибору різнопланових стратегій творчої діяльності; використання особистого прикладу творчого підходу до вирішення проблем. Викладач, який дотримується позиції консультанта, помічника, фасилітатора, підтримує ініціативу студентів, уникає поспішливих суджень, доцільно використовує складні ситуації, зазвичай, прищеплює своїм вихованцям смак до нестандартних рішень.

Викладачеві варто звертати увагу на важливість накопичення в студентів нових вражень, спонукати їх дивитися нові та переглядати давні кінофільми, постійно слухати різностильову музику, читати й обговорювати книги, передивлятися альбоми з репродукціями, відвідувати виставки, музейні зали, робити численні фотографії

людей та архітектурних споруд, намагатися писати вірші, занотовувати випадкові думки, розмови та сновидіння, спостерігати природні явища (хмари, дощ, гра тіней тощо), подорожувати. З цією метою викладачеві доцільно було б запропонувати студентам змінити звичний розпорядок дня, маршрут, місце відпочинку, коло спілкування та проаналізувати отримані враження. Бажано заохотити студентів до колекціонування творчих ідей, постійного зарисовування в нотатники буденних ситуацій, випадкових думок і спостережень. Подібні художні зошити (арт-буки) декорувати з використанням різних фактур і текстур, прийомів колажування, технік образотворчості, не відмовлятися навіть від невдалих рішень та образів, постійно повертатися до таких сторінок і ідей.

Складовою творчої роботи майбутнього художника може бути щоденне застосування техніки фрірайтингу [1], що передбачає швидке й неперервне (можна навіть просто наносити крапки та проводити лінії) рисування упродовж обмеженого часу, наприклад 10–15 хвилин. Така техніка блокує цензуру лівої півкулі головного мозку, дає змогу відслідковувати процес власне художнього мислення, провокує появу пластичних ідей та креативних образів.

До продуктивних методів мотивації належать метод творчих ситуацій та метод навчально-творчих завдань. Метод творчих ситуацій – це спосіб організації навчальної діяльності, спрямований на стимулювання пошукової діяльності студентів через розв'язання певної суперечності або проблеми, що не обов'язково призводить до оволодіння новими знаннями й уміннями (на відміну від проблемної ситуації). Основними структурними компонентами роботи з творчою ситуацією є зацікавлення та бажання її вирішити, наявність певних знань і вмінь для її усвідомлення, зосередження зусиль на її розв'язанні, що може й не призвести до позитивного результату: за таких умов необхідний уявний відхід від вирішення проблеми, переключення уваги на інші види діяльності (інкубація), нарешті – осяяння (інсайт), який може бути лише першим кроком до отримання бажаного продукту. Як зразки таких ситуацій можна використати деякі зі ста пунктів програми розвитку творчого бачення ілюстратора New York Times, The Washington Post і Forbes художниці Кері Сміт [7], наприклад:

– проілюструйте ідею простоти;

– напишіть лист чимось незвичайним на чому-небудь незвичайному кому-небудь незвичайному;

– виберіть предмет і намалюйте ту його сторону, яку вам не видно;

– покладіть до лівої кишені що-небудь дрібне й намалюйте цей предмет, не дивлячись на нього, навпомацки;

– зробіть корисний предмет, користуючись тільки сміттям;

– зробіть що-небудь методом віднімання (вирізування, відрізування, відривання, відшаровування);

– знайдіть фотографію незнайомої людини й намалюйте історію її життя.

Викладач може запропонувати студентам вправи для тренінгу уяви: спостерігати за хмарами й віднаходити в них візуальні образи, такі ж образи можна віднайти в тріщинах на стінах; цікаво дорисовувати випадковий набір ліній та плям на папері, розпізнавати силуети у випадкових патьоках кави або чаю; можна відшукати, наприклад, «обличчя» в різних фрагментах інтер'єрів та екстер'єрів; наділяти реального натурника рисами певного персонажа, трансформувати його образ, перетворювати на алегорії; намагатися за допомогою винятково візуальних образів відтворювати абсурдні речі, наприклад, промову вуличного кота про важливість університетської освіти. Важливо також пропонувати студентам проаналізувати художню проблему під іншим кутом зору, виконати альтернативне зображення предмета або явища, відобразити їх із різних точок зору або очима інших людей (тварин, предметів тощо). Розвиток уяву стимулюють також питання типу «Що було б, якби…»

Оскільки для творчого розвитку молодих художників важливим є опертя на художні досягнення митців минулого доцільно ознайомити їх із колом питань американського автора креативної техніки мозкового штурму Алекса Осборна, що дають змогу проаналізувати існуючі варіанти рішення творчої проблеми. До таких питань належать: які художні композиції вже існують на задану тему? які провідні художні засоби увиразнюють творчий задум? яким чином авторові вдалося втілити ідею? що можна змінити в запропонованому рішенні? які об'єкти можна замінити? яким об'єктам можна надати іншого виразу, пози, вигляду, матеріальності тощо? як можна змінити місце або час дії? в яких інших обставинах можна зобразити цю ситуацію? що можна зробити більшим, довшим, об'ємним, плоским, веселим, похмурим? як можна змінити текстури предметів? як можна перегрупувати об'єкти в існуючій композиції так, щоби вона набула нового значення? як можна змінити перспективу, точку зору? як можна поглянути

на композицію іншими очима? Подібні питання допоможуть студентам не копіювати творчий метод відомого художника, не імітувати його, а проникнути в саму сутність методу його творчого мислення.

Студентам варто також оволодіти методикою креативності у вигляді перевіркового списку Scamper, що втілений у мнемонічному правилі: Substitute – замінити, Combine – комбінувати, Adapt – додати, адаптувати, Modify – модифікувати, змінити, Put – застосувати в іншій царині, Eliminate – спростити, Revers – змінити на протилежність. Питання: як можна досягнути мети засобом комбінування кількох різних об'єктів? з якими незвичними новими елементами можуть бути скомпоновані наявні предмети для увиразнення ідеї? які зображені об'єкти можна поєднати для її посилення? як пов'язати живі та неживі об'єкти для зацікавлення метафорою? куди перенести об'єкт для спростування усталених зв'язків із контекстом? якими елементами його доповнити або яких варто позбутися для того, щоби він мав незвичайний вигляд – провокують креативний пошук студентів, появу в них нових пластичних ідей. Для цього необхідна відсутність критики й цензури розуму, стимулювання збільшення кількості оригінальних ідей.

Коли є можливість у творчій проблемі виокремити частини, викладачеві доцільно ознайомити студентів із так званими морфологічними матрицями, репрезентованими у вигляді структурованих таблиць параметрів та варіацій (відповідно по вертикалі та горизонталі), що використовуються за Майклом Мікалкою [6] з метою швидко проаналізувати художню проблему, запропонувати логічно можливі комбінації, обґрунтувати нестандартне рішення. Автором також пропонується техніка асоціативного пошуку за різними параметрами.

Метод навчально-творчих завдань є способом організації навчальної діяльності студентів за допомогою створення творчих ситуацій із прямим чи опосередкованим визначенням мети, умов та вимог до неї. До навчально-творчих завдань належать: завдання щодо виявлення суперечностей і проблемного бачення (завдання-головоломки, завдання-парадокси), завдання з обмеженою інформацією, завдання з прогнозування (наприклад, висування оригінальних ідей), завдання з оптимізації, завдання з рецензування (наприклад, критичний аналіз прочитаного й побаченого, виявлення помилок), завдання зі створення алгоритмічних і евристичних розпоряджень (з виявлення порядку дій або операцій, правил їхнього виконання), логічні завдання (з аналізу та синтезу, з доведення, з визначення понять), завдання зі складання протилежних завдань (наприклад, пошук розв'язання, що є протилежним найбільш очевидному), дослідницькі завдання (з моделювання, експериментування), завдання з кмітливості, завдання з комунікативності (пошук засобів співпраці, сміливість спілкування), завдання з розвитку фантазії та уяви (наприклад, просторові), естетичні завдання (написання текстів або створення зображень та об'єктів із пам'яті або з уяви тощо). Велика кількість подібних завдань, що їх можна використовувати в практиці формування креативного мислення майбутніх художників, міститься в програмі розвитку творчого бачення Кері Сміт [7]. Серед них такі:

– намалювати свій обід;

– ознайомитися з творчістю нового художника; напишіть про те, що вас цікавить у його картинах;

– малювати упродовж дня тільки червоні (жовті, сині, зелені) предмети;

– розвісити на дереві предмети повсякденного вжитку, що, зазвичай, не використовуються в мистецтві;

– обладнати на вулиці кімнату з усього, що знайдете в природі;

– проілюструвати список продуктів, що їх хочете придбати;

– приготувати сніданок, обід або вечерю в одній тематиці барв;

– намалювати сто способів застосування бляшанки для консервів;

– малювати упродовж тижня щодня один і той самий предмет;

– зробити олівцем відбиток шести різних поверхонь;

– намалювати сміття;

– скласти ранковий колаж;

– видозмінити сторінку журналу – вирізати отвір, пролити чай, обпалити, зім'яти тощо;

– намалювати контур предмета, не дивлячись на папір;

– зробити зображення з відбитків їжі (половинок фруктів і овочів, риби тощо) зображення;

– намалюйте що-небудь тим, що знайдеться у ванній кімнаті;

– зробити зображення-запис нашаровуваннями: наклеювати та малювати поверх іншого зображення, писати поверх іншого тексту, так щоби було видно нижні прошарки.

На заняттях із композиції викладач може також практикувати різні творчі завдання,

зокрема, запропоновані Наталі Ратковскі [2]:

– прийом комбінування – поєднати елементи рисунка так, щоб увиразнити природність чи нереальність об'єкта;

– прийом випадкового комбінування – поєднати випадкові елементи, предмети або об'єкти;

– прийом асоціативного мислення – буденний предмет увиразнити деталями з метою перетворення, наприклад, на палац, фортецю тощо;

– прийом антонімічного мислення – зіставити й об'єднати в одному зображенні дві протилежності (предмети, явища);

– прийом повторення – застосувати прийом повторення того самого візуального елемента для посилення або приглушення реакції на нього;

– прийом незавершеності – створити композицію з незаповненим простором аркуша паперу;

– прийом штучного збільшення або зменшення реального буденного об'єкта;

– прийом фокусування – акцентувати об'єкт зображення за допомогою, наприклад, розмиття заднього плану;

– прийом зображення з використанням шрифту як основного зображального елемента композиції;

– прийом форматування – створення композицій на аркушах незвичних форматів: листівках, конвертах, пакуваннях, платівках, етикетках, клаптиках тканини або паперу тощо;

– прийом колірної динаміки – створити композицію з поступовим переходом кольорового зображення в чорно-біле;

– прийом роботи з різними альтернативними матеріалами;

– прийом перевертання ситуації – зобразити собак, що вигулюють людей; візуалізувати «тверду» воду і «м'яке» скло;

– прийом створення абсурдних об'єктів – мікс інструмента столяра й солодкого фрукта тощо;

– прийом дослівного зображення усталених мовних зворотів, метафор, прислів'їв – зобразити «птаха щастя», «картоплю в мундирі», «оселедця під шубою»;

– прийом анаморфозу – візуально відтворити фізичну або оптичну ілюзію, наприклад, перетворення птаха на фортецю;

– прийом морфінгу – поступове перетворення одного об'єкта на інший у серії зображень;

– прийом змінювання точки зору – відтворити об'єкт або мотив за допомогою зображення його під іншим кутом зору, очима персонажа за кадром або в іншій перспективі.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Вищенаведене дозволяє стверджувати, що формування креативного мислення майбутніх фахівців з образотворчого мистецтва в системі їх професійного підготовки у вищих художніх навчальних закладах ефективно забезпечує мотивацію до навчання образотворчого мистецтва, формування емоційно-ціннісного ставлення майбутнього митця до художньої діяльності та довкілля на основі розвиненості фахового інтересу. Репродуктивні методи стимулювання творчої активності майбутніх художників забезпечують формування стійких мотивів творчої діяльності, вміння виявити суть творчої проблеми, самостійно її вирішити, виходити за межі поставленого завдання, перетворювати його на стимул особистісного розвитку. Продуктивні методи мотивації (метод творчих ситуацій та метод навчально-творчих завдань) стимулюють пошукову діяльність студентів через розв'язання певної проблеми або за допомогою створення творчих ситуацій із прямим чи опосередкованим визначенням мети, умов та вимог до неї. Вони дозволяють провокувати креативний пошук студентів, появу в них оригінальних пластичних ідей і художніх образів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Леви М. Гениальность на заказ / М. Леви. – Москва: «Манн, Иванов и Фербер», 2015. – 224 с.

2. Ратковски Н. Профессия – иллюстратор. Учимся мыслить творчески / Н. Ратковски. – Москва: «Манн, Иванов и Фербер», 2012. – 328 с.

3. Руденко І. В. Формування творчої активності молодших підлітків засобами образотворчого мистецтва / І. В. Руденко : дисертація ... канд. пед. наук: 13.00.07; Ін-т проблем виховання НАПН України. – Київ, 2014. – 200 с.

4. Сова О. С. Пленерна практика як фактор розвитку художньо-творчого потенціалу майбутніх учителів образотворчого мистецтва / О. С. Сова // Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент: зб. наук. пр. / МІХМД ім. С. Далі, ІПТО НАПН України; редкол.: В. Ф. Орлов (голова). – К. : Вид-во ТОВ «ТОНАР», 2015. – Вип. 10. – С. 301-311.

5. Эдвардс Б. Художник внутри вас / Б. Эдвардс. – Минск, 2003. – 394 с.

6. Michalko M. Thinkertoys: A Handbook of Creative-Thinking Techniques / Michalko M. – U.S., Ten Speed Press, 1991. – 397 p.

7. Smith K. This is website [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kerismith.com.

REFERENCES

1. Levy, M. (2015). *Henyal'nost' na zakaz.* [Genius to order]. Moscow.
2. Ratkovsky, N. (2012). *Professyya – yllyustrator. Uchymsya muslyt' tvorchesky*. [Profession - illustrator. Learning to think creatively]. Moscow.
3. Rudenko, I.V. (2014). *Formuvannya tvorchoyi aktyvnosti molodshykh pidlitkiv zasobamy obrazotvorchoho mystetstva*. [Formulation of the creative activity of young people in the form of a well-educated mystery]. Kyiv.
4. Sova, O. S. (2015). *Plenerna praktyka yak faktor rozvytku khudozhn'o-tvorchoho potentsialu maybutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva*. [Plener practice is a factor in the development of the artistic and creative potential of the teachers in the formative mystery]. Kyiv.
5. Edvards, B. (2003). *Khudozhnyk vnutry vas*. [Artist inside you]. Mynsk.
6. Michalko, M. (1991). *Thinkertoys: A Handbook of Creative-Thinking Techniques*. Moscow.
7. Smith, K. *This is website* [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: http://www.kerismith.com.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШЕВНЮК Олена Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Наукові інтереси: теорія і методика навчання образотворчого мистецтва, історія мистецтв, історія костюма.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHEVNIUK Olena Leonidovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Fine Arts of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov.

Circle of scientific interests: theory and methods of teaching fine arts, history of arts, costume history.

Дата надходження рукопису 12. 11. 2017 р.
Рецензент – д.п.н. професор В. В. Радул

УДК 37. 378.17

БІДА Олена Анатоліївна –
доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.
e-mail: tetyanna@ukr.net
ОРОС Ільдіко Імріївна -
доктор філософії, ректор
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
e-mail: ildiko@kmf.uz.ua
BRZEZIŃSKA Renata–
Doctor, Director of Pedagogical
Institute of Cuiavian University in Włocławek, Poland.
e-mail: pedagogia1@wp.pl

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Особливістю сучасної соціально-економічної та соціокультурної ситуації в державі є зміна якісних вимог до фахівця будь-якого профілю, що забезпечують його затребуваність на ринку праці, успішну та кваліфіковану професійну діяльність, просування по службі, соціальну захищеність і плідну життєдіяльність в цілому.

Проблеми, що стосуються здоров'язбережувальної діяльності молоді, не відірвані від економічних і політичних явищ, в яких яскраво відображаються протиріччя нашого суспільства. Забезпечити майбутнє фахівця, у тому числі і за рахунок ціннісного ставлення до здоров'я і оволодіння ним основ здорового способу життя стосовно вимог до професійної діяльності – одне з найважливіших завдань педагогічної науки.

Для задоволення сучасних вимог до спеціаліста необхідний новий підхід до проблем виховання особистості нової формації, здорового, мобільного, конкурентоспроможного, морально зрілого, професійно-культурного, готового до активної життєдіяльності в умовах сучасних соціокультурних реалій, які складаються ще в процесі навчання [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі здоров'язбережувальної діяльності присвячено в останні роки чимало спеціальних досліджень. У числі таких робіт слід виділити дослідження загального плану (Ю. Андрєєв, О. Бабінець, В. Віленський, В. Пономарчук та ін.), а також більш спеціалізовані, присвячені

© Біда О. А., Орос І. І., Brzezinska R., 2018